

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 16

**ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ ВЧИТЕЛЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ**

ВИПУСК 24 (34)

УДК 371. 12: 378.951.4
ББК 74.2: 74.5
Н 28

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8822 від 01.06.2004 р.
Затверджено Президією ВАК України як фахове видання з педагогічних наук
Постанова № 1 – 05/3 від 14.04.2010 р.

Редакційна рада:

В.П.Андрущенко	доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кор. НАН України, ректор НПУ імені М.П.Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
А.Т.Авдієвський	Почесний доктор, професор, академік НАПН України
В.П.Бех	доктор філософських наук, професор;
В.І.Бондар	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
В.Б.Євтух	доктор історичних наук, професор, академік НАПН України
І.І.Дробот	доктор історичних наук, професор
М.І.Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Л.І.Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України
О.С.Падалка	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
В.М.Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Г.М.Торбін	доктор фізико-математичних наук, професор
М.І.Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України
М.І.Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України

Редакційна колегія:

Гузій Н.В. – доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор);
Козир А. В. – доктор педагогічних наук, професор;
Матвієнко О.В. – доктор педагогічних наук, професор;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Падалка Г.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Шевнюк О.Л. – доктор педагогічних наук, професор.

Н 28 Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць /Ред.кол.: Н.В.Гузій (відп. ред.). – Вип. 24 (34). – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – 123 с.

Присвячено вивченню проблеми формування творчої особистості учителя-професіонала; представлено панораму сучасних досліджень методологічних засад педагогічної творчості, майстерності, професіоналізації; аналіз шляхів формування творчої особистості вчителя на етапі професійного становлення; висвітлено практичний досвід професійно-творчої самореалізації вчителів.

Для викладачів і студентів педагогічних навчальних закладів, науковців та освітян-практиків.

УДК 371. 12: 378.951.
ББК 74.2: 7

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М.П.Драгоманова
(протокол № 4 від 27 листопада 2014 р.)

© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015
© Ред.кол. Гузій Н.В., Козир А.В. та ін., 2015

<i>Букатова О.М.</i> Інтегративний підхід до формування ергономічної компетентності майбутніх учителів технологій	3
<i>Дружененко Р.С.</i> Функціонально-трагедичний аспект навчання синтаксису простого речення майбутніх учителів-словесників	8
<i>Маркова В.М.</i> Формування толерантності майбутнього вчителя	11
<i>Радул С.Г.</i> Міжкультурна компетентність викладача іноземної мови: зміст та структура	15
<i>Ракітянська Л.М.</i> Методична творчість вчителя-музиканта	19
<i>Рускуліс Л. В.</i> Професійне самовизначення майбутнього вчителя української мови: завдання, проблеми, труднощі	22
<i>Согоконь О.А.</i> Педагогічна майстерність викладача фізичного виховання при корекції моральної поведінки майбутніх фахівців	26
<i>Ці Сянбо</i> Контекстний і компетентнісний підходи як методологічне підґрунтя формування художньо-творчого потенціалу бакалаврів музичного мистецтва	30
<i>Швай Р.І.</i> Образне мислення як крок до творчості	34
<i>Ярошинська О. О.</i> Організація педагогічного супроводу майбутніх учителів початкової школи в навчальному середовищі	38

Розділ 2. ТВОРЧИЙ УЧИТЕЛЬ-ПРОФЕСІОНАЛ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ТА ПОРІВНЯЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

<i>Веклич Ю.І.</i> Значення синього кольору у культурі народів світу	44
<i>Демченко Н.М.</i> Професійна підготовка вчительки в педагогічній концепції К.В.Єльницького	48
<i>Маріуц І. О.</i> Роль дорадчих органів у системі управління університетською освітою Румунії у процесі децентралізації	52
<i>Марчук М.В.</i> Ідеї суспільної опіки та виховання дітей у спадщині буковинських педагогів кінця ХІХ – першої третини ХХ століть	56
<i>Мосьпан Н.В.</i> Професія вчителя в умовах комерціалізації вищої освіти в ЄС	60
<i>Павловська В. В.</i> Гендерний аналіз змісту навчальних матеріалів польської школи періоду постсоціалістичного реформування освіти	64
<i>Сойчук Р.Л.</i> Проблема національного самоствердження особистості у вітчизняній педагогічній думці	68
<i>Філатьєва Т.В.</i> Підготовка майбутніх фахівців у галузі мистецтва до художньо-педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах як історико-педагогічна проблема	75
<i>Хотченко І.А.</i> Творча індивідуальність Конфуція: теоретичні здобутки та досвід в організації контролю навчальних досягнень	78
<i>Шаргун Т. О.</i> Концептуальний підхід до історичного досвіду професійної підготовки фахівців залізничного транспорту (ХХ – початок ХХІ століття)	80
<i>Шпичак І.П.</i> Роль В. Ф. Шмідт в організації статевого виховання дітей на засадах психоаналізу	85

Розділ 3. ШЛЯХИ І ЗАСОБИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

<i>Бородієнко О.В.</i> Система професійного розвитку керівників як чинник забезпечення результативності діяльності структурних підрозділів з продажу послуг зв'язку	90
<i>Гузій Н.В., Щербина Д.В.</i> Методика викладання загальнопедагогічних дисциплін у системі підготовки дорадника освітньої сфери	95
<i>Карлова В. О.</i> Інноваційні методи навчання англійської мови як другої іноземної у вищій школі	99
<i>Левченко Я.Е.</i> Педагогічні технології формування професійної моделі майбутнього вчителя іноземної мови	103
<i>Федорова О.В.</i> Використання інтерактивних засобів навчання у формуванні технічних знань майбутніх учителів технологій	107

Розділ 4. ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГА У СУЧАСНІЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ПРАКТИЦІ

<i>Воскобойнікова Г.Л.</i> Валеологічні аспекти соціального партнерства освітніх і медичних закладів у здоров'язберігаючій діяльності сучасного педагога	115
<i>Кочубей Т. Д.</i> До проблеми соціалізації дитинства	118
Зміст	123

Розділ 2. ТВОРЧИЙ УЧИТЕЛЬ-ПРОФЕСІОНАЛ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ТА ПОРІВНЯЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

УДК 008(100):535.6

© 2014

Веклич Ю.І.

ЗНАЧЕННЯ СИНЬОГО КОЛЬОРУ У КУЛЬТУРІ НАРОДІВ СВІТУ

У статті розглянуто різні аспекти синього кольору у культурі народів світу та відповідності їх використання у контексті з формуванням соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, відкритими до нового культурного досвіду і готовими вступати до міжкультурного спілкування. Автор проводить аналіз багатозначності поняття лексеми «колір» в основних європейських мовах, досліджує етимологію назви «синій», детально описує значення синього кольору, що включає в себе референти синього і голубого/блакитного, його позитивні й негативні маркери, проблему збігу та розбіжності значення у культурах народів світу, висвітлює особливості кольоропозначення, ілюструє використання значень, символів, асоціацій у відповідності до культурологічних та соціолінгвістичних факторів.

Ключові слова: колір, етимологія, значення, символ, асоціація, збіжність, розбіжність, соціокультурна компетентність, міжкультурне спілкування.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Явище лінгвістичної відносності кольорів у різних культурах народів світу, яке ми спостерігаємо у нашому повсякденному житті, важко зрозуміти. Коли ми використовуємо ті чи ті кольори у спілкуванні, ми повинні знати те, як наш співрозмовник розглядає та яке він має судження відносно них. Це надзвичайно важливо у випадку використання кольорів, призначених для аудиторії іншої культури, ніж ваша власна. Досить часто ми недостатньо обізнані про труднощі розуміння значення кольорів і можливості їхнього адекватного використання у міжкультурному спілкуванні. Сучасні стратегії освіти у вищих навчальних закладах визначають основним своїм завданням підготовку майбутніх учителів початкової школи до міжкультурного спілкування в різних сферах життєдіяльності сучасного глобалізованого суспільства: особистісній, професійній, освітній, публічній тощо. Значної ваги у цьому руслі набуває надання їм інформації про значення кольорів в культурі різних народів світу та адекватність їх використання у різних сферах життєдіяльності суспільства на тому чи тому етапі розвитку суспільства, що сприяє формуванню їхньої соціокультурної компетентності як однієї із складових загальної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи – справжніх професіоналів та користувачів іноземної мови. Все вище зазначене і обумовлює актуальність та доцільність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-філологів А.М.Алексюк, Н.М.Болгаріної, Е.М.Верещагіна, Р.П.Мільруд В.С.Лутай, В.Г.Костомарова, С.У.Гончаренка, В.Краєвського та ін. свідчать про надання важливого значення підготовці нового покоління учителів, які володіють основами міжкультурного спілкування, здатні встановлювати зв'язки між власною та іноземною культурою, готові до взаємоузгоджених дій з носієм відмінної культури.

Наукові праці І.О.Голубовської, С.А.Черненко, Н.М.Охрицької, Г.Щокіна, С.Г.Тер-Мінасової, А.Р.Нікітіної, В.М.Войтовича, М.В.Клюєва, Е.В.Рубанюк, Бенджаміна Уорфа, С.Блейчера, П.М.Янішіна, Чі Яна, Сакури, Маріо де Бортолі, Хесуса Марото, Діксі Аллан, Дженніфер Кирнін, Феліції Брату та ін. висвітлюють багатозначність кольорів, їх символіку, асоціації, семантичну збіжність та розбіжність, відповідне використання у культурах народів світу, вплив на поведінку людини.

Формулювання цілей статті... Сучасні реалії міжнародної інтеграції та переходу на Європейський рівень надання освітніх послуг вимагають від вишів модернізації змісту, форм і методів підготовки фахівця нової генерації, здатного до активного життя в умовах плюрилінгвізму і полілогу культур. З огляду на це, мета статті полягає у дослідженні різних аспектів синього кольору у культурі народів світу та відповідності їх використання у контексті з формуванням соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, відкритими до нового культурного досвіду і готовими вступати до міжкультурного спілкування. Завдання статті: провести аналіз поняття лексеми «колір»; дослідити етимологію назви синього кольору; описати особливості його значень, асоціацій, символіки у культурах народів світу та використання у різних сферах життєдіяльності суспільства, що сприятиме ефективному формуванню соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, підвищенню їхнього професійного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження... З незапам'ятних часів свого існування народи світу зверталися до мови кольорів, щоб висловити свої думки, почуття, емоції, настрої тощо. Знання найменувань кольорів та їхнього відповідного значення життєво важливе для спілкування. Опис предмета буде більш повним,

якщо в ньому будуть присутні його колірні характеристики, і про що не говорила б людина – про одяг, будинок або про навколишнє середовище – вона завжди вживає назву кольору. Це допомагає співрозмовнику більш чітко зрозуміти і осмислити інформацію про предмет розмови. Кольори є елементом співбесіди, на які люди, не розуміючи, часто реагують на інтуїтивному рівні. Наприклад, у багатьох лікарнях Америки медсестри носять одяг блакитного або рожевого кольорів, бо це заспокійливі кольори [7].

Науковці провели аналіз багатозначності поняття лексеми «колір» в основних європейських мовах: колір (укр.); цвет (рос.); color, -is (лат.); color (ісп.); colore (ит.); couleur (фр.); colour (англ.); Fabre (нім.). Результат лексикографічного дослідження цих лексем виявив, що основні денотативні значення присутні у всіх зазначених вище мовах, а саме: 1) колір; тон; відтінок; 2) фарба; пігмент; 3) колір обличчя; рум'янець [3, с. 11].

Відповідно до лінгвістичної гіпотези мовної відносності Бенджаміна Уорфа мова людини визначає та обмежує те, що вона відчуває, і як наслідок, не всі поняття можуть бути виражені у деяких мовах. Цей мовний бар'єр може вплинути на сприйняття кольору людиною. Наприклад, у мові племен шона у Зімбабве і басса у Ліберії немає слів, які відрізняють червоний колір від помаранчевого. У процесі порівняння термінології кольорів у культурах народів світу постійно спостерігаються певні закономірності. Усі мови світу мають позначення для білого та чорного кольорів. Тому за термінологією білий колір займає перше місце, чорний – друге, третій колір – червоний, четвертий – жовтий або зелений, п'ятий – жовтий і зелений, шостий – синій, сьомий – коричневий. Нарешті, виключаючи будь-яку послідовність, йдуть сірий, помаранчевий, рожевий, фіолетовий кольори.

Відомо, що у межах різних культурних ареалів символічний аспект функціонування найменувань кольорів отримує специфічні національно-культурні конотації, пов'язані як із психологією сприйняття кольору тим чи тим етносом, так і з його історико-культурними традиціями. У різних мовах народів світу конотаційне значення залежить від структури самої мови та від рівня розвитку суспільства, тому що людина сприймає світ переважно через форми рідної мови, яка детермінує людські структури мислення й поведінки [2, с. 23]. Відповідно до національно-культурних конотацій, пов'язаних зі сприйманням, позначення кольорів веселки в різних мовах варіює. Наприклад, в українській та російській мовах існує сім найменувань кольорів, в англійській і німецькій мовах – шість, у мові племені шона із Зімбабве – чотири, а у мові ліберійського племені басса – два [4, с. 122].

В кожній культурі значення однакового кольору може бути різним. Наприклад, у мові ескімосів, які проживають на території від Гренландії та Нунавута (Канада) до Аляски (Сполучені Штати Америки), розрізняють до 100 різних відтінків снігу [5].

Символізм у позначенні кольорів в окремих культурах іноді не лише не збігається, а навіть часто має зовсім інше, протилежне значення. В європейській культурі, наприклад, одне зі значень чорного кольору пов'язується з трауром, жалобою, в той час, коли білий асоціюється із життям і чистотою, чесністю, радістю, шлюбом тощо. У східних культурах, на противагу європейським, кольором оплакування і трауру визнано білий, а не чорний, що за своєю природою ніби поглинає, нейтралізує всі інші кольори й асоціюється з порожнечою, безтілесністю, крижаним мовчанням і навіть зі смертю [4, с. 123].

Розглянемо більш детально проблему нашого дослідження на прикладі порівняння значень та використання синього кольору в культурах країн світу.

У багатьох культурах для опису синього кольору існує тільки одна лексема, що включає в себе референти синього і голубого/блакитного. Це англійське *blue*, французьке *bleu*, німецьке *blau* та іспанське *azul*. У російській та італійській мовах для опису синього кольору існують два найменування синій / голубий/блакитний і *blu / azzurro*. Ми вважаємо за доцільне розглядати кольоропозначення синій і голубий/блакитний як одне загальне колірне явище.

У російській мові лінгвісти визнають значно більш давнє походження слова *синій* в порівнянні з *голубим/блакитним*. Давньоруська *синь*, *синій* зі значенням «темно-голубий/темно-блакитний» з'являється вже в літературі XI століття в значенні «темний; той, що відливає голубим/блакитним кольором» (як епітет блискавки) і походить від праслов'янської *sinь* «синій», «сивий». Для позначення «голубого» кольору в російській мові існувало слово *лазуровий*. Слово «голубой/голубий» з'являється приблизно в XV столітті і пов'язане зі словом голуб, точніше з відливом шийки голуба, шийне п'р'я.

Основним словом, що позначає синій колір, у латинській мові було прикметник *caeruleus* від *caelum* «небо». Іспанське слово *azul* та італійське *azzurro* походять від лексеми з середньовічної латині *azurum* (*azura* і *azolium*), яка в свою чергу походить від арабської *lāzwārd* (або *lazward*), що означає ляпіс-лазур, лазурит, камінь, який використовували для фарбування тканин. В італійській мові слово *azzurro* хоч і має значенням «блакитний, синій», але найчастіше вживається для опису предметів блакитного кольору. Тому в цій мові для позначення синього існує лексема *blu*, яка походить від древньверхньонімецької форми *blāu*, в деяких регіонах *blāw* (Pianigiani, 1907). Від німецької форми *blāu* походить і французька *bleu* (блідий, безбарвний, синьо-сірий), а англійська форма *blue* також німецького походження і увійшла в англійську мову через французьку, замінивши староанглійське слово *blāw*. Німецьке *blau* походить від стародавньої прагерманської лексеми *blēwaz*, яка, в свою

чергу, зобов'язана своїм походженням праїндоевропейському *bhlēw-*, *bhlāw*-«жовтий, сірий, синій» від *bhel* - «сяяти» (Brachet, 1882).

Концептуальні ознаки, що виводяться з багатозначності лексем *синій/голубий*, *caeruleus*, *bleu*, *blu/azzurro*, *azul*, *blue*, *blau* – це різноманітні ознаки, які пов'язані з кольором моря і неба, кольором одягу, різних предметів, голубих далей і надій (= позитивні ознаки). Наприклад, голуба кров говорить про благородне походження. Однак синій колір часто несе негативне значення, відноситься до тривоги і страху, холоду і кольором побоїв, чогось непристойного і вульгарного, наприклад: *blue funk / fear* (англ.) – паніка; сильний переляк, моторошний страх; *se faire un bleu* (фр.) – посадити синяк; *blue joke* (англ.) – вульгарна жарт. Англіїці називають дійсного протестанта «синім» [3].

У культурах різних народів світу синій колір має значення як позитивний, так і негативний маркер. З одного боку, синій колір як *позитивний* маркер, у багатьох країнах світу символізує небо і вічність, а також чистоту, істину, відданість, вірність, довір'я, доброту, сталість, постійність, розташування та безконечність, і нескінченність, він налаштовує більшість людей на роздуми. Синій колір неба – в найменшій мірі «матеріальний» з усіх кольорів (Тресіддер, 1999). У міфології небо завжди було тим місцем, де мешкали боги, духи, ангели, тому головним символом синього кольору є божественність.

У багатьох культурах світу до синього кольору подвійне ставлення. У традиційному мистецтві Китаю істоти з синіми особами зображували духів або привидів, і вважалося, що сині (блакитні) очі, квіти і стрічки приносять нещастя. Одночасно китайці асоціюють синій колір із безсмертям, освіченістю, щасливим шлюбом, духовністю і інтелектом. В іудаїзмі синій колір пов'язують із милосердям, а в буддизмі з мудрістю [6]. В Японії синій колір – це колір лиходіїв і дияволиць, але й асоціюється із спокоєм, відкритістю всьому новому, любов'ю до бога, умиротворенням, довгою пам'яттю, гармонією, дружелюбністю, тугою, небом, духом, нескінченністю, чистотою, непорочністю (Бака Неко). У російській культурі синій колір пов'язаний із забобонами. Наприклад, Іван Грозний відчував страх перед людьми з синіми очима, які, на його думку, володіли магічною силою і могли наврочити. Тут була тенденція називати будь-який колір з відтінком синього загальною назвою «дивні кольори». У середньовічній Європі синій був кольором костюма лицаря, символом вірності і одночасно таємничості, невпевненості і навіть обману (Бідерман, 1996). У Європі Нового часу ордена і нагороди, як знаки доблесті, підвішували на синіх стрічках. У європейській геральдиці синій колір є символом слави і честі [3].

Лінгвіст Георгій Щокін висловлює думку щодо особливого значення, відчуття та сприймання синього кольору і стверджує: «Як безкінечними бачаться морська далечинь і небесна глибина». Загальноприйнятою є думка про те, що синій колір настільки серйозний, що аж холодний. Його серйозна холодність зближується з Божественною Істиною, яка вічна і непорушна. Як і голубий, він символізує Святі Небеса, людську праведність і чисту духовну відданість людині своєму Творцю і Судді, Владиці Небес і Світу. Його стихія – вода, котра не тільки сама синя, але й змикається із синім небом. В ньому – і фарби моря, і прохолода землі. Отже його стихії – і вода, і земля. Його сторона світу – Захід, бо там Сонце перестає бути спекотним; пора року – осінь, бо саме вона припиняє «ненависну» червону спеку; пора доби – вечір, коли синьо-сиві тумани вистуджують нагріту протягом дня землю; а напрям – назад, до неквапливого спокою.

З другого боку, синій колір є також маркером *негативних* ознак. Близький до чорного синій колір одержує подібні з ним символічні значення. Так, у слов'янських народів синій слугував кольором суму, горя, асоціювався з бісівським світом. Стародавні літописці описують чорних і синіх бісів. Він вважався траурним в Давньому Єгипті і у деяких народів Південної Америки. Французи називають жах «синім страхом» у відомому творі «Казка про Синю Бороду»). В Ірані та Єгипті синій колір символізує траур. У Китаї позначає безсмертя, форму працівників, подарунки пов'язані зі смертю. В Індії – це маркер індуїзму (колір Крішни). У Єгипті темно-синій є кольором трауру.

Синій (голубий/блакитний) і білий, разом із червоним, у Європі та Америці пов'язаний у свідомості людей з урядом, країною, оскільки саме ці кольори ми бачимо на прапорах найпотужніших країн, таких як США, Великобританія, Франція, Україна, Росія. У геральдиці синій колір позначає цнотливість, бездоганність, чесність, добру славу і вірність, великодушність. В Україні існує популярне негеральдичне тлумачення, за яким синій колір символізує небо, а жовтий – пшеничне колосся.

Психологами помічено, що поєднання кольорів і тип колориту, використані в одязі, можуть нести інформацію про особу людини. Колір одягу може викликати до нього те чи інше ставлення. Гармонійне поєднання кольорів викликає позитивні почуття і повагу. А грубі, вульгарні, невизначені колірні дисонанси – недовіру і негативне ставлення. До того ж, один і той же колір стомлює і оточуючих, і нас самих. Як кажуть, який колір одягу – такий характер.

Кожна людина створює образ в залежності від своєї індивідуальності, смаку, у відповідності зі своїм культурним рівнем і соціальним статусом. Синій колір одягу виступає як прояв спокою і відкритості. Його вибирають флегматики, які прагнуть до порядку і стабільності. У діловому костюмі це традиційний колір у поєднанні з білою сорочкою або блузкою.

Науковець А.Р. Нікітіна надає цікавий приклад стосовно «boys in blue» – «хлопці у синіх мундирах»/ «хлопці у синьому» – це солдати армії Союзу часів Громадянської війни в Сполучених Штатах, коли на Півдні країни синій колір оточували зовсім неприязні асоціації:

The brave «boys in blue» fought manfully and through their efforts the Union has been preserved ('Congressional Globe') – *Сміливі хлопці у синіх мундирах мужньо боролися в федеральних військах, і завдяки їх зусиллям вдалося зберегти союз північних і південних штатів.*

У культурі України ми також спостерігаємо подвійне ставлення до синього кольору. Це – колір небесного простору і моря. Він символізує чесність, добру славу, вірність. Разом із тим викликає почуття холоду та нагадує про тінь («А моя могила край синього моря»). Синій колір символізує також блискавку, яка порівнюється з синіми вогниками, що перебігають по червоних жаринах догораючого вогнища. У героїчній поемі кінця XII сторіччя «Слово о полку Ігоревім» читач зустрічається із висловом «тріпотять сині блискавиці». На Галичині під час жалоби пов'язували голову чорними або синіми хустинками.

Синій колір пов'язаний з «тим світом», з місцем перебування нечистої сили, виступає як атрибут «чужого» простору. Поряд з чорним кольором синій ототожнюється як колір смерті й трауру. На Поліссі заборонялося прикрашати весільний стіл синьою скатертиною. Одяг синього кольору характерний для носіння у піст. Якщо перед Великоднем в хаті станеться покійник, пасхальні яйця фарбують у синій колір. За повір'ям, не можна приносити в дім синього кольору квіти, коли квочка сидить на яйцях, це згубно для зародків (Житомирський регіон). За народними уявленнями, зміїний цар відмічений зіркою на голові і синіми полосами на спині (Чернігівська область). Синім кольором світиться летючий змій. Синім кольором цвіте чарівна квітка папороті, яка сприяє багатству і щастю людині, яка її знайшла (Полісся). Сонце «грає» червоним, синім, зеленим кольорами. На Київщині існує замовляння «Три мечи держу, один меч от синіх губ, другий меч от рудих зуб, третій меч от злих, нечестивих людей». Язичницькі імена: Синець, Синиця, Синька, Синявка та ін.

Колір у писанці з'явився не лише заради краси, а й отримав своє символічне значення, походження якого не випадкове. Синій або голубий/блакитний колір символізує небо, повітря, а також здоров'я [1].

В англійській та німецькій мовах лексеми *синій* та *голубий* мають лише один відповідник, що перекладається англійською як *blue*, а німецькою як *blau*. Разом з тим, якщо необхідно точніше передати відтінок, вживаються словосполучення «*light blue*», «*dark blue*» і т. д. [2, с. 45].

Голубий колір близький за духом синьому та символізує благородство, ніжність і вірність, легкий сум через розуміння конечності прекрасного і неповторного в людському житті та недосяжності вічного, як недосяжна небесна блакить. Він – символ Божественних Небес, куди возносяться праведники Христової віри, і – найперша серед них – Пресвята Богородиця, яка носила в своїй непорочній утробі Небожителя – Ісуса Христа. В ризах голубого кольору правлять священники Божу Службу, приурочену Пречистій Діві Марії – Матері Божій. Його стихія – повітря, бо воно – і сама блакить, і шлях до голубого неба. Голубий/блакитний колір одягу – найхолодніший та найспокійніший з усіх кольорів. Він підкреслює в характері стриманість, серйозність, доброзичливість, вміння ладити з людьми [1].

Висновки... Підсумовуючи все вище зазначене, необхідно підкреслити, що колір, як прояв думок, ідей, почуттів, настроїв, стану, поведінки людей, створює підґрунтя для вивчення в соціолінгвістичному плані, а використання текстів, насичених значенням, символікою, асоціаціями пов'язаних з кольорами у культурі країн світу, в свою чергу, сприяє формуванню належної соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, забезпечує їх активність та особисту зацікавленість у процесі знайомства з кольорами у культурах інших народів світу, сприяє вихованню толерантності до інших культур, манер поведінки, формує власне бачення світу та своє місце в ньому і, в решті решт, створює умови для ефективного підвищення їх професійної майстерності як майбутніх учителів початкової школи.

Однак, існує проблема відповідності текстів у підручниках з іноземної мови, мовний матеріал яких відображає значення кольорів у культурі народів світу, складених вітчизняними авторами, які не є носіями цієї мови.

З огляду на зазначене вище логічним видається перспективний напрямок: пошук автентичних текстів, мовний матеріал яких висвітлює значення кольорів та їхнє використання у культурі народів світу, подальше ознайомлення студентів з усіма аспектами жовтого, зеленого, коричневого, сірого, помаранчевого, рожевого і, нарешті, фіолетового як найменший за рівнем використання у різних сферах життєдіяльності суспільства країн світу кольорів, які не були розглянуті у цій статті, з метою формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі їх професійної підготовки.

Література

1. Войтович В.М. Українська міфологія /В.Войтович. – Вид. 3-є. – Рівне : Видавець В. Войтович, 2012. – 664 с.
2. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: 10.02.15 / І.О. Голубовська. – К., 2004. – 38 с.

3. Охрицкая Н.М. Лингвокультурологический аспект многозначности цветоименований: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук: 10.02.19 / Н.М. Охрицкая. – Челябинск: Челябинский государственный университет, 2012. – 22 с.
4. Рубанюк Э.В. Цвет как лингвистический знак / Э.В. Рубанюк // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 82 – Т.2 – С. 122-124.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пос. – М.: Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
6. Mario De Bortoli & Jesús Maroto. Colors Across Cultures: Translating colours in Interactive Marketing Communications. <http://globalpropaganda.com/articles/TranslatingColours.pdf>
7. Deborah Swallow. Meaning of Colors Across Cultures. Cross-cultural Communication. Cross-cultural Differences. <http://www.deborahswallow.com/2010/02/20/meaning-of-colours-across-cultures/>

Веклич Ю.И.

Значение синего цвета в культуре народов мира

В статье рассмотрены разные аспекты синего цвета в культуре народов мира и соответствия их использования в контексте с формированием социокультурной компетентности будущих учителей начальной школы, открытыми к новому культурному опыту и готовыми вступать в межкультурное общение. Автор проводит анализ многозначности понятия лексемы «цвет» в основных европейских странах, исследует этимологию названия «синий», детально описывает значение синего цвета, которое включает в себе референты синего и голубого, его позитивные и негативные маркеры, проблему совпадения и расхождения значения в культурах народов мира, освещает особенности цветообозначения, иллюстрирует использование его значений, символов, ассоциаций в соответствии с культурологическими и социолингвистическими факторами.

Ключевые слова: цвет, этимология, значение, символ, ассоциация, схожесть, расхождение, социокультурная компетенция, межкультурное общение.

Veklych Y.

The meaning of the blue colour in the culture of the people across the world

The article focuses on different aspects of blue colour in the culture of peoples across the world in correspondence with their use in the context of social and cultural competence formation of the future primary school teachers, who are opened to a new cultural experience, that are ready to involve into intercultural dialogue, and those who really can compete at the labour market. The author gives analysis of the polysemantic notion of the lexical unit «colour» in main European languages such as Ukrainian, Russian, English, French, German, Italian, Spanish, etc.; explains specific national and cultural connotations connected with the psychological perception of the blue colour in relation to this or that ethnic group, and its historical and cultural traditions as well; indicates the main word, which defines the blue colour; gives various description of the word "blue" and conceptual signs in different languages of the world nations; investigates the specific etymology of the colour name as "blue", its equivalents as well as positive and negative markers in the languages of peoples throughout the world; analyses the problem of convergence and divergence of the blue colour meaning; proves definite double relation to blue colour in some languages, and the variety of its combinations with other colours and the type of colouring; enlightens the possibility of a human being to create an image depending on individual taste, level of culture and social status and, therefore, the exclusive feature of any colour to serve as one of the means of expressing feelings, emotions and attitudes; depicts in details peculiarities of blue colour designations, associations, and symbols in the culture of the peoples across the world in accordance with the cultural, social and linguistic factors; gives explanations to specific use and applications of its meanings in various spheres of life and activity of any society; convinces of the necessity of the investigation for the effective formation of the social and culture competence of the primary school teachers, extension of their professional development and readiness to serve the interests and concerns of the society in bringing up a new competent and competitive generation.

Key words: colour, etymology, meaning, association, similarity, the difference, socio and cultural competence, intercultural communication.

Подано до редакції 11.11.2014.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Малюгою О.С.

УДК 371.13

© 2014

Демченко Н.М.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЬКИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ К.В.ЄЛЬНИЦЬКОГО

У статті автором проаналізовано теоретичні погляди вітчизняного педагога другої половини XIX – початку XX століття К.В.Єльницького на проблему теоретико-методологічної підготовки вчительки як складової її загальнопрофесійної майстерності. Визначено вплив педагогіки на професійну підготовку особистості. Обґрунтовано роль фахових знань у формуванні майбутнього вчителя. Розкрито провідну роль педагогічної майстерності у наближенні вчителя до ідеалу, розглянуто шляхи його втілення в діяльності педагогіє зазначеного періоду.

Ключові слова: професійна підготовка, теоретико-методологічна підготовка, особистісні якості, професіоналізм, педагогічна майстерність, учителька.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Інтеграція України в європейський освітній простір потребує підготовки фахівця високого рівня освіченості, культури, професіоналізму. Вирішення поставлених перед суспільством завдань потребує нових концептуальних підходів і критичного переосмислення наявного історико-педагогічного досвіду.